

Spis treści

Wprowadzenie	11
Rozdział I. Edytorstwo a redagowanie tekstów. Kim jest edytor?	15
Rozróżnienia wstępne	15
Rola edytora	20
O wadze sztuki edytorskiej na przykładzie <i>Potęgi smaku</i> Zbigniewa Herberta ..	22
Rozdział II. Porządek pracy wydawniczej: od ustalenia podstawy wydania do druku	27
Ważniejsze aspekty prawa autorskiego obowiązującego w Polsce	27
Ślady dzieł – ustalanie podstawy wydania	29
Opracowanie tekstu	31
Redakcja, adiustacja, korekta	36
Redaktor w roli edytora	38
Rozdział III. Typy wydań i narzędzia pracy: przypisy, indeksy, bibliografie, normy wydawnicze	40
Typy wydań	40
Przypisy, bibliografie, cytowanie i eksцерpowanie	45
Symbole edytorskie	49
Jak piszemy? Od hieroglifów do emotikonów	51
Po czym piszemy?	52
Krótka historia edytorstwa do XIX w.	53
Historia współczesnego edytorstwa w Polsce	56
Komputer jako narzędzie pracy edytora	64
Kserokopie, skany, fotografie cyfrowe	65
Przypadek Henryka Batuty, czyli wiarygodność internetu jako źródła informacji	66
Wiarygodność internetu: podsumowanie	69
Przyszłość edytorstwa	70

Rozdział IV. Nowele i opowiadania	73
<i>Na wsi wesele</i> Marii Dąbrowskiej: szeroko dyskutowany tekst zmieniany w kolejnych wydaniach	73
<i>Na wsi wesele</i> : podsumowanie	76
Opowiadania Zygmunta Haupta: przywracanie czytelnikom mało znanych tekstów	77
Problem nazwy niewydanego zbioru opowiadań	79
Jak wydawać niewydane zbiory opowiadań przygotowane (lub nie) przez autora?	80
Opowiadania Zygmunta Haupta: podsumowanie	84
<i>Opowieści o pilocie Pirxie</i> i <i>Dzienniki gwiazdowe</i> Stanisława Lema: rozszerzanie zbioru oraz usuwanie niektórych utworów	85
<i>Science fiction</i> , czyli tu może się zdarzyć merytoryczna pomyłka autorska	85
Opowiadania usuwane z kanonu przez autora	86
<i>Bakakaj</i> Witolda Gombrowicza – drugie autorskie wydanie zbioru nowel ze zmienioną zawartością i tytułem	87
<i>Bakakaj</i> Witolda Gombrowicza: podsumowanie	89
Inne zagadnienia edytorskie związane z tomem <i>Bakakaj</i>	90
Jedna z podstaw tekstu <i>Bankietu</i> Witolda Gombrowicza: maszynopis autorski czy redakcyjny? Analiza porównawcza	90
Porównanie maszynopisu z jednym z kolejnych wydań	92
Wnioski	96
Wydania zbioru prozy: podsumowanie	98
Rozdział V. Współpraca z autorem – „wola autora” i „wola dzieła”.	
Wpływ cenzury. Błędy edytora	103
Naukowa edycja pisarza żyjącego, czyli „wola autorska” a „wola dzieła”	103
Różewicz – autor o świadomości edytora	104
Anatol Stern: czy zmiany wprowadzane przez autora zawsze obowiązują edytora?	105
Czy jeśli autor się zgadza, to znaczy, że się zgadza? Czy jeśli mówi, że się nie zgadza, to może jednak się zgadza? Granice woli autorskiej	107
Wola autorska – brzmienie językowe	109
Wola autorska – układ tekstu: podsumowanie	110
Wola autorska – kompozycja zbioru. <i>Filibert dzieckiem podszty</i> Witolda Gombrowicza – nowela funkcjonująca niezależnie, włączona jednak także do powieści	110
Wola autorska – umieszczanie wcześniejszych utworów w nowych zbiorach	112
Tropienie woli autorskiej za pomocą odwołania się do autoryzowanych tłumaczeń tekstu w języku, którym autor dobrze się posługiwał	113
Jak wydawać teksty autora publikującego na ogół w innym języku?	114
Wola autora w rozwijaniu motywów w kolejnych utworach, czyli jak <i>Filibert dzieckiem podszty</i> Przeciw poetom wystąpił	114
Wola autorska – typografia	116
Wola autora – aktualizacja tekstu	116
Wola autorska a cenzura – różnice w modelach cenzury na przykładzie Władysława Broniewskiego i Zbigniewa Herberta	117

Komentarz edytora wyjaśniający kontekst powstawania utworu	125
Komentarz edytorski a niebezpieczeństwo interpretacji	127
Komentarz edytorski – przyznanie się do niewiedzy, aby nie sugerować czytelnikowi, że wiedzieć powinien	128
Czy autor ma rację? Fakty podawane przez autora a komentarz edytora na przykładzie Gombrowicza	128
Błędy w tekście wprowadzone przez edytora	131
A. Błędy spowodowane złym odczytaniem tekstu	131
B. Błędy wynikające z rozwiązań typograficznych	134
C. Błędne koniektury	135
D. Błędy spowodowane pracą na tekście nieoryginalnym	136
E. „Poprawianie” autora przez edytora	137
F. Błędy spowodowane pośpiechem	138
Ustalanie autorstwa: „bankowe” teksty Gombrowicza, nieleśmianowski Leśmian i anonimowy Broniewski	138
Rozdział VI. Tekst poetycki oraz autorskie zbiory wierszy	140
Bolesław Leśmian – czyli „w malinowym chruśniaku” interpunkcji	140
Maria Pawlikowska-Jasnorzevska – czyli autorka poprawiająca	148
Władysław Broniewski – czyli lepiej nie publikować, niż cenzurować	153
Gałczyński – czyli wpływ cenzora na poetę	155
Gałczyński – jak komentować satyrę?	160
<i>Sztuczne oddychanie</i> i inne wiersze Stanisława Barańczaka	161
Poeta dążący do wielowariantowości czy do tekstu ostatecznego?	163
Rozdział VII. Wybór wierszy oraz wiersze zebrane	166
89 wierszy Zbigniewa Herberta	166
<i>Dzieła zebrane</i> Czesława Miłosza. Jak zmieniło się <i>Campo di Fiori</i>	168
Wnioski z analizy porównawczej różnych fragmentów <i>Campo di Fiori</i> ...	179
Problem deklarowanej woli autorskiej w powrocie do wersji wcześniejszej, niepotwierdzonej w późniejszym wydaniu	181
Podsumowanie analizy fragmentów <i>Campo di Fiori</i>	184
Czy Pan Cogito „mówił po niemiecku”?	185
Rozdział VIII. Powieści	191
<i>Pornografia</i> Witolda Gombrowicza: problemy edycji powieści	191
Historia tekstu	192
Sposób pracy autora	192
Źródła tekstu	192
Historia wydania, czyli w poszukiwaniu zaginionego maszynopisu	193
Wydanie obcojęzyczne powstałe pod kontrolą autora jako źródło do poprawek błędów w wydaniu polskim	195
Różnice między maszynopisem a pierwodrukiem	198
Problem autorskiej interpunkcji	200
<i>Pornografia</i> : podsumowanie – interpunkcja i składnia podkreślająca rytm jako wyraz woli autorskiej	203
Problem ustalenia tekstu autorskiego – wybór podstawy tekstu	205

Pozostałe wątpliwości	206
Dodatkowe uzasadnienie przyjętych założeń edytorskich: jeden dzień z życia Witolda Gombrowicza	207
Na marginesie: poprawki autorskie zwiększające realizm powieści	209
<i>Ferdydurke</i> : dzieło w toku – korekta jako podstawa wydania?	210
Wnioski z analizy korekty autorskiej do drugiego wydania <i>Ferdydurke</i>	213
„Wstawka” w korekcie autorskiej i konieczność jej porównania z wydaniem ...	214
Wnioski z analizy „wstawki” do korekty autorskiej drugiego wydania <i>Ferdydurke</i> w języku polskim	215
Gombrowicz: polemiki w powieści (<i>Ferdydurke</i>). Powieść odnosząca się do krytyki, z zamaskowanymi cytatami	216
Kontekst powstania utworu – komentarz interpretacyjny na przykładzie <i>Ferdydurke</i> Witolda Gombrowicza	218
<i>Bal u Senatora</i> Jana Lechonia: rękopis bez skreśleń	221
<i>Miazga</i> Jerzego Andrzejewskiego – czyli cenzura wpływająca na powieść z kluczem	222
<i>Miazga</i> : podsumowanie	228
<i>Wertepy</i> Leopolda Buczkowskiego	229
Cenzura w PRL – przypomnienie	229
Konwickiego gry z cenzurą	231
Jak cenzura zmieniła <i>Kalendarz i klepsydrę</i> Tadeusza Konwickiego	234
<i>Kalendarz i klepsydra</i> Tadeusza Konwickiego: podsumowanie	237
Rozdział IX. Publicystyka	239
Krytyka literacka – Jan Józef Lipski: jak wydawać rozproszone teksty krytycznoliterackie autora represjonowanego z przyczyn politycznych?	239
Zrekonstruowanie układu autorskiego	241
Czy warto rekonstruować układ autorski?	243
Felietony Stefana Kisielewskiego	244
Podsumowanie sposobu wydawania felietonów powstających w PRL	246
Felietony Antoniego Słonimskiego	246
„Opera” Janusza Szpotańskiego, czyli satyra polityczna	247
Podsumowanie: jak wydawać twórczość zakorzenioną we współczesności – felietony, satyrę?	251
Rozdział X. Teksty naukowe (humanistyka a przyrodoznawstwo)	252
Specyfika tekstu naukowego – poprawianie błędów rzeczowych bezpośrednio w tekście	252
<i>Pisma wybrane</i> Władysława Bartoszewskiego	254
Wykłady Richarda P. Feynmana	256
Podsumowanie: jak wydawać dzieła naukowe?	257
Rozdział XI. Jak wydawać rozmowy, wywiady, wspomnienia, dzienniki	261
Autentyczność dziennika	262
Reportaże, eseje, wywiady – <i>Rozmowy z katem</i> Kazimierza Moczarskiego	263
<i>Oni</i> Teresy Torańskiej	265

<i>Dzienniki Marii Dąbrowskiej</i> – prowadzone z myślą o przyszłej publikacji	266
Wydanie dziennika w postaci autentycznej bez komentarzy: porównanie	268
<i>Dzienniki Marii Dąbrowskiej</i> : podsumowanie	271
Dziennik Anny Kowalskiej – dziennik-źródło jako opozycja do „dziennika pisarza”	271
Dziennik Anny Kowalskiej: podsumowanie	273
<i>Dziennik 1954</i> Leopolda Tyrmanda, czyli pytanie o autentyczność	273
<i>Dziennik 1954</i> Tyrmanda: podsumowanie	280
Dzienniki Stefana Kisielewskiego – czy wszystko powinniśmy publikować?	281
<i>Dziennik</i> Witolda Gombrowicza – czy powieść o charakterze dziennika?	283
Dziennik Jarosława Iwaszkiewicza – mimo wszystko na uboczu polityki; problemy kompozycji językowej i datowania. Wybór podstawy wydania . . .	285
Dziennik Jana Józefa Lipskiego, czyli źródłowość zapisków prowadzonych bez myśli o ich publikacji	289
<i>Dziennik bez samogłosek</i> Aleksandra Wata: odszyfrowywanie	291
Inne dzienniki wydane w ostatnich latach, które warto poznać	292
Archiwalia – między dziennikiem osobowym a zapisem zbiorowości	293
Wydania dzienników: podsumowanie	294
Rozdział XII. Edycje korespondencji	295
Prawo autorskie przy wydaniach korespondencji	295
Sposoby wydawania korespondencji	296
Rola przypisów w korespondencji	297
Ujednolicanie dat	299
Jeden głos: listy Hertza do Miłosza, listy do Grydzewskiego	300
Dwugłos redaktor–poeta: Jerzy Giedroyc–Czesław Miłosz w <i>Archiwum</i> „Kultury”, czyli jak szybko publikować listy?	304
Na marginesie edycji korespondencji: poprawki edytora	306
Dwugłos pisarz–redaktor: Lechoń–Grydzewski, czyli w poszukiwaniu zaginionych manuskryptów	308
Dwugłos małżeński: Maria i Marian Dąbrowscy	310
List jako materiał literacki	312
Podsumowanie: jak wydawać korespondencję?	312
Rozdział XIII. Typografia w wydaniach literatury pięknej i naukowej	314
Zasady ogólne	314
<i>Pastorałki</i> i wiersze formistyczne Tytusa Czyżewskiego	316
Anatol Stern: znacząca typografia	316
Termity Themersonów i koniki Mrożka	317
Autorskie rozwiązania graficzne	318
Format	319
Żywa pagina	320
Duża czcionka, mała czcionka i Franz Kafka	320
Na marginesie: skojarzenie utworu z ilustracjami nieakceptowanymi przez autora	321
Typografia w edytorstwie: podsumowanie	322

Rozdział XIV. Czy poprawiać ortografię i interpunkcję? Dwa wypadki:

autor stosujący się do reguł – i reguł nieużywający	323
Historia reform pisowni w Polsce	325
<i>Poezje zebrane</i> Brunona Jasieńskiego	327
Jasieński: podawanie wersji mającej ułatwić lekturę	328
Jasieński: ten sam utwór funkcjonujący w różnych miejscach	329
Jasieński: posągi rzygały czy żygały?	330
Jasieński: podsumowanie	332
Tadeusz Peiper: zachowana interpunkcja autorska	333
Przecinki Czechowicza: znaki interpunkcyjne jako interpretacja	333
Waga rytmu w prozie na przykładzie Gombrowicza	336
Interpunkcja jako przejaw ekspresji twórczej w korespondencji Iwaszkiewicza z Lisowskim	336
Autor, który miał problemy z ortografią	337
Podsumowanie: literatura XX w. dla edytora	338
Aneks. Wydania wykorzystane w książce	343
Wykaz literatury – bibliografia edytorska w układzie chronologicznym ..	347
Indeks terminów użytych w książce	348
Indeks nazwisk	350

EDYTORSTWO

Edytorstwo. Jak wydawać współczesne teksty literackie to pierwsze podręczne kompendium redaktora i wydawcy współczesnej literatury pięknej.

Autor zestawiając różne modele wydań utworów polskich autorów tworzących w XX wieku (m.in. W. Gombrowicza, C. Miłosza, Z. Herberta) prezentuje narzędzia pracy redaktora (przypisy, indeksy, bibliografie i inne). Szczegółowo omawia problemy związane z edycją poezji, prozy, publicystyki, a także korespondencji i takich publikacji jak wywiady, wspomnienia czy dzienniki. Nie oferuje szablonowych odpowiedzi – pokazując różne drogi postępowania edytora, stara się skłonić czytelnika do refleksji i sprowokować także dyskusję nad utartymi metodami postępowania.

Kompendium zbudowane jest na zasadzie autonomicznych rozdziałów, które można czytać niezależnie od siebie – rozbudowany indeks pojęć oraz nazwisk umożliwia szybkie odnalezienie potrzebnych informacji.

Łukasz Garbal, adiunkt Instytutu Dokumentacji i Studiów nad Literaturą Polską, oddziału Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie. Autor monografii *„Ferdynand Durke”*. Biografia powieści (2010), wybrał i opracował szkice krytycznoliterackie (2009) oraz fragmenty dziennika Jana Józefa Lipskiego (2010). Jeden z laureatów stypendium „Polityki” w 2009 r., współpracownik „Nowych Książek”. Prowadzi blog *Komandosi literatury* (www.garbal.muzeumliteratury.pl) oraz portal wydawca.org.